

Schimbarea poziției vehiculului implicat într-un accident de circulație: infracțiune sau contravenție? (1)

Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală al I.C.C.J a fost sesizat cu privire la următoarea chestiune de drept:

„Dacă în interpretarea și aplicarea prevederilor art. 338 alin. (2) din Codul penal, fapta oricarei persoane de a modifica starea locului are în vedere și schimbarea poziției vehiculului implicat într-un accident de circulație, sintagma prevăzută distinct de art. 77 alin. (3) din O.U.G. nr.195/2002?”

Dupa cum rezulta din întrebarea redată anterior, problema de drept ce se cere dezlegată este de a stabili dacă schimbarea poziției vehiculului implicat într-un accident de circulație se încadrează în sfera elementului material al infracțiunii prevăzute de art. 338 alin. (2) C. pen., în modalitatea *modificării stării locului* accidentului de circulație. Este o problemă legată de îndeplinirea unei condiții de tipicitate a infracțiunii sau, altfel spus, o problemă legată de existența sau inexistența unuia din elementele constitutive ale infracțiunii, respectiv, elementul material al faptei obiective.

Din perspectiva semantica, soluția problemei pare evidentă: fapta de a modifica *starea locului* unui accident de circulație, are în vedere și schimbarea poziției vehiculului implicat în accident. Pe lângă argumentele favorabile acestei soluții, instanța de sesizare a găsit însă și argumente care ar putea valida opinia contrară, împrejurare care ar justifica pronunțarea unei hotărâri prealabile, pentru dezlegarea chestiunii de drept enunțate. Având în vedere cele arătate, voi face mai întâi o scurtă prezentare a argumentelor care au stat la baza sesizării (pct. I), după care voi face propria analiză a elementului material al infracțiunii, prin raportare la problema de drept ridicată (pct. II).

I. Argumentele care au stat la baza sesizării

În cauza aflată pe rolul instanței de sesizare s-a reținut, în esență, următoarea situație de fapt: culpa comună și egală a celor doi inculpați (conducători auto) în producerea accidentului rutier a condus la decesul victimei, care conducea în mod regulamentar o bicicletă. „În concret, cu privire la chestiunea de drept invocată, s-a reținut că *inculpații au modificat starea locului accidentului prin schimbarea poziției vehiculelor implicate în accidentul rutier în sensul parcarii acestora paralel cu bordura, fara a fi lasate în poziția rezultată în urma accidentului rutier*”². Față de situația de fapt reținută, instanța de sesizare a constatat că există două opinii cu privire la

chestiunea de drept invocata, iar pentru a nu se antepunonța a prezentat argumentele care fundamenteaza ambele soluții. În linii generale, acestea sunt urmatoarele:

„Într-o prima opinie se apreciaza ca fapta oricarei persoane de a modifica starea locului are în vedere și schimbarea poziției vehiculului implicat într-un accident de circulație în urma caruia a rezultat moartea sau vatamarea integrității corporale ori sanatații uneia sau mai multor persoane întrucât menținerea poziției vehiculelor implicate în accident reprezinta premisa esențiala a unei corecte reconfigurari a modalității de producere a accidentului de circulație, fiind esențiala pentru stabilirea dinamicii producerii accidentului de circulație. Chiar daca prevederile art. 77 alin. (3) din OUG nr. 195/2002 precizeaza în mod distinct ipoteza schimbarii poziției vehiculului, se apreciaza ca schimbarea starii locului include și aceasta ipoteza întrucât locul faptei ulterior accidentului este determinat atât de suprafața, cât și de obiectele purtatoare de probe, fiind astfel inclus vehiculul implicat în accidentul rutier”³. În continuare, instanța de sesizare face trimitere la o lucrare din literatura de specialitate care susține aceasta opinie, precum și la doua decizii ale Curții de apel Cluj, în care s-au adoptat soluții convergente cu opinia amintita⁴.

„Într-o a doua opinie se apreciaza ca fapta oricarei persoane de a modifica starea locului nu are în vedere și schimbarea poziției vehiculului implicat într-un accident de circulație. În primul rând, se are în vedere ca legiuitorul utilizeaza *trei sintagme* diferite privind obligațiile în cazul unui accident de circulație în urma caruia a rezultat moartea sau vatamarea integrității corporale ori a sanatații uneia sau mai multor persoane, fiind incriminate acțiunile prevazute de *doua sintagme*, respectiv modificarea starii locului și ștergerea urmelor accidentului, fara a se prevedea ca schimbarea poziției vehiculului implicat într-un accident de circulație constituie infracțiunea incriminata (scuze pentru pleonasm n.n.) de art. 338 alin. (2) C.pen. (...) Or, atâta vreme cât legiuitorul utilizeaza trei sintagme diferite în ceea ce privește obligațiile în cazul unui accident de circulație în urma caruia a rezultat moartea sau vatamarea integrității corporale ori a sanatații uneia sau mai multor persoane, iar incriminarea face referire doar la doua sintagme, rezulta ca simpla schimbare a poziției vehiculului implicat într-un accident de circulație nu constituie infracțiunea incriminata (sic!) de art. 338 alin. (2) C.pen., ci reprezinta contravenție, conform art. 95 alin. (1) din O.U.G. nr. 195/2002. Chiar daca o astfel de incriminare s-ar putea justifica prin raportare la faptul ca menținerea poziției vehiculelor este, de regula, esențiala pentru determinarea dinamicii producerii accidentului rutier, o interpretare contrara reprezinta o soluție care încalca principiul fundamental al legalității incriminarii prevazut de art. 1 alin. (1) din Codul penal, care nu permite nici incriminarea prin analogie, nici aplicarea prin analogie a unei dispoziții penale, în detrimentul persoanei acuzate”⁵. În continuare, instanța de sesizare face trimitere la câteva lucrari din literatura de specialitate, însa, niciuna dintre ele nu se pronunța în mod explicit în favoarea acestei a doua opinii; sunt citate apoi doua sentințe penale (Judecatoria Tulcea și Judecatoria Sibiu) în care s-au adoptat soluții convergente cu aceasta opinie (fara sa se indice daca soluțiile respective au ramas sau nu definitive)⁶.

II. Analiza elementului material al infracțiunii, prin raportare la problema de drept ridicata

Pentru înțelegerea corecta a conținutului unei infracțiuni este necesar, uneori, sa ne raportam la rațiunea incriminarii, la valoarea pe care legiuitorul urmarește sa o protejeze. Aceasta necesitate apare și în cazul infracțiunii prevazute de art. 338 C.pen.⁷ - Parasirea locului accidentului ori modificarea sau ștergerea urmelor acestuia, având în vedere ca pe lângă valoarea protejata în principal (siguranța circulației pe drumurile publice), sunt ocrotite și relațiile privind înfaptuirea justiției. În acest sens, cu privire la obiectul juridic al infracțiunii în discuție, în doctrina s-a precizat ca: „În subsidiar, sunt protejate și relațiile sociale privind înfaptuirea justiției, deoarece parasirea locului accidentului ori modificarea sau ștergerea urmelor acestuia poate impieta asupra stabilirii modului în care s-a produs accidentul și tragerii la raspundere a persoanelor vinovate”⁸. Ca atare, analiza elementului material trebuie sa se raporteze și la aceasta valoare protejata în subsidiar, înfaptuirea justiției penale.

Infracțiunea prevăzută de art. 338 alin. (2) C.pen. are ca element material o acțiune ce poate fi realizată prin două modalități alternative prevăzute de textul incriminator: modificarea stării locului accidentului de circulație, respectiv ștergerea urmelor accidentului de circulație. În cauza, interesează deslușirea primei modalități.

Pentru înțelegerea corectă a sintagmei *starea locului accidentului*, trebuie să ne raportăm, cum am anticipat, la valoarea ocrotită în subsidiar. Din această perspectivă, *locul accidentului* reprezintă *locul faptei* din punct de vedere procesual penal, iar protejarea acestuia presupune interzicerea oricăror activități care ar perturba o cercetare eficientă. Așadar, trebuie avute în vedere dispozițiile Capitolului VIII- Cercetarea locului faptei și reconstituirea, din Titlul al IV-lea al Codului de procedură penală. Sunt relevante, între altele, dispozițiile art. 195 alin. (1) lit. d) C.proc.pen. cu privire la unele dintre mențiunile pe care trebuie să le cuprindă procesul-verbal de cercetare la fața locului: „descrierea amanunțită a *situației locului*, a urmelor găsite, a obiectelor examinate și a celor ridicate, a *poziției și stării celorlalte mijloace materiale de probă*, astfel încât acestea să fie redată cu precizie și pe cât posibil cu dimensiunile respective (...)”. Aceste dispoziții trebuie completate cu cele ale art. 197 alin.(1) C.proc.pen.: „Obiectele care conțin sau poartă o urmă a faptei savârșite, precum și orice alte obiecte care pot servi la aflarea adevărului sunt mijloace materiale de probă”.

Dacă locul accidentului echivalează cu locul faptei, schimbarea poziției autovehiculului implicat în accident echivalează cu *schimbarea stării unui mijloc material de probă*, ceea ce, în mod evident, este de natură să perturbe întocmirea unui proces-verbal de cercetare la fața locului relevant pentru aflarea adevărului și, prin urmare, să pună în pericol relațiile privind înfaptuirea justiției penale. În contextul celor arătate, este limpede că prin *schimbarea poziției vehiculului implicat într-un accident de circulație* se realizează elementul material al infracțiunii, în modalitatea modificării stării locului accidentului. Mai mult, după cum am anticipat încă din introducerea acestei analize, la aceeași concluzie se poate ajunge și printr-o analiză pur semantică, nejuridică. Altfel spus, și în limbajul comun, este evident că: fapta de a modifica *starea locului* unui accident de circulație, are în vedere și schimbarea poziției vehiculului implicat în accident. Din acest punct de vedere textul nu poate fi „suspectat” de neclaritate, de lipsa de previzibilitate. De altfel, în doctrină, acest punct de vedere a fost exprimat în mod explicit: „În cazul infracțiunii prevăzute de alin. (2) elementul material constă în modificarea stării locului sau ștergerea urmelor accidentului de circulație. De regulă, acest element material se poate realiza prin acțiune (*schimbarea poziției vehiculului*, ștergerea urmelor de frânare, înlăturarea unor semne de circulație, mutarea cadavrului victimei în altă poziție decât cea rezultată în urma accidentului, revopsirea autovehiculului după accident pentru ștergerea urmelor)”⁹.

Argumentul adus în favoarea opiniei contrare, conform căruia schimbarea poziției vehiculului implicat într-un accident reprezintă contravenție este greșit. Art. 77 din O.U.G. nr. 195/2002¹⁰ trebuie privit în integralitatea lui și prin raportare la celelalte dispoziții ale aceluiași act normativ. Este adevărat că la alin. (3) al articolului 77 legiuitorul, în indicarea comportamentului interzis, utilizează *trei sintagme* diferite: schimbarea poziției vehiculului, modificarea stării locului și ștergerea urmelor accidentului. Aceste dispoziții trebuie însă privite în contextul alin. (1) al aceluiași articol, care, fixează regula generală a interdicțiilor: „*sa nu modifice sau sa șteargă urmele accidentului și sa nu paraseasca locul faptei*”, regula ce se află în deplină concordanță cu textul incriminării din art. 338 C.pen. În aplicarea acestei reguli generale, alineatele următoare (atât alin. 2 cât și alin. 3) cuprind precizări tehnice mai detaliate cu privire la comportamentul ce trebuie urmat în cazul accidentelor cu victime. Precizarea privind interdicția schimbării poziției autovehiculului era necesară deoarece, în cazul accidentelor fără victime, conducătorii auto au, dimpotriva, obligația de a scoate imediat vehiculele în afara părții carosabile (art.79 alin. 1 lit. a din O.U.G. nr. 195/2002). În realitate, din interpretarea sistematică a dispozițiilor amintite, rezultă că schimbarea poziției vehiculului este o modalitate faptică de modificare a urmelor accidentului la care se referă, ca regula generală, art. 77 alin.(1) din O.U.G. nr. 195/2002. Este aceeași relație, de la parte la întreg, pe care am constatat-o în legătura cu elementul material al infracțiunii prevăzute la art. 338 alin.(2) C.pen.

Având în vedere precizările anterioare și ținând cont de prevederile art. 95 alin. (1) din O.U.G. nr. 195/2002¹¹, schimbarea poziției vehiculului implicat într-un accident nu reprezintă contravenție ci, infracțiune. Pe cale de

consecința, considerațiile privind incriminarea prin analogie și aplicarea prin analogie a unei dispoziții penale, menționate în încheierea de sesizare, devin lipsite de fundament.

În concluzie, în interpretarea și aplicarea prevederilor art. 338 alin. (2) din Codul penal, fapta oricarei persoane de a modifica starea locului are în vedere și schimbarea poziției vehiculului implicat într-un accident de circulație, sintagma prevazuta distinct de art. 77 alin. (3) din O.U.G. nr.195/2002.

[1] Prezentul articol are la baza Opinia Juridica pe care am întocmit-o și care a fost transmisă, prin intermediul Departamentului de Drept penal al Facultății de Drept a Universității din București, Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală al I.C.C.J. la data de 28.03.2022.

[2] Încheierea de sesizare, disponibilă pe: <https://www.scj.ro/CMS/0/PublicMedia/GetIncludedFile?id=25071>

[3] Idem.

[4] În acest sens a se vedea Încheierea de sesizare, loc. cit.

[5] Idem.

[6] În acest sens a se vedea Încheierea de sesizare, loc. cit.

[7] Art.338 (1). Parasirea locului accidentului, fara încuviintarea politiei sau a procurorului care efectueaza cercetarea locului faptei, de catre conducatorul vehiculului sau de catre instructorul auto, aflat în procesul de instruire, ori de catre examinatorul autoritatii competente, aflat în timpul desfasurarii probelor practice ale examenului pentru obtinerea permisului de conducere, implicat într-un accident de circulatie, se pedepseste cu închisoarea de la 2 la 7 ani. (2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează și fapta oricarei persoane de a modifica starea locului sau de a șterge urmele accidentului de circulație din care a rezultatuciderea sau vatamarea integritatii corporale ori a sanatații uneia sau mai multor persoane, fara acordul echipei de cercetare la fata locului.

[8] Cristina Rotaru, în C. Rotaru, A.R. Trandafir, V. Cioclei, Drept penal. Partea speciala II. Curs tematic, ed. 6, Ed. C.H. Beck, 2022, p. 473.

[9] C. Rotaru, op.cit. p. 476.

[10] Art.77. (1) Conducatorul unui vehicul implicat într-un accident de circulație în urma caruia a rezultat moartea sau vatamarea integritatii corporale ori a sanatații unei persoane este obligat sa ia masuri de anunțare imediata a poliției, sa nu modifice sau sa șterga urmele accidentului și sa nu paraseasca locul faptei.(2) Orice persoana care este implicata sau are cunoștința de producerea unui accident de circulație în urma caruia a rezultat moartea sau vatamarea integritatii corporale ori a sanatații uneia sau a mai multor persoane, precum și în situația în care în eveniment este implicat un vehicul care transporta marfuri periculoase este obligata sa anuțe de îndată poliția și sa apeleze numarul național unic pentru apeluri de urgența 112, existent în rețelele de telefonie din România.(3) Este interzis oricarei persoane sa schimbe poziția vehiculului implicat într-un accident de circulație în urma caruia a rezultat moartea sau vatamarea integritatii corporale ori a sanatații uneia sau a mai multor persoane, sa modifice starea locului sau sa șterga urmele accidentului fara încuviințarea poliției care cerceteaza accidentul.

[11] Art. 95. (1) Încalcarea dispozițiilor prezentei ordonanțe de urgența, altele decât cele care întrunesc elementele constitutive ale unei infracțiuni, constituie contravenție și se sancționează cu avertisment ori cu amenda ca sancțiune principala și, după caz, cu una dintre sancțiunile contravenționale complementare prevazute la art. 96 alin. (2).